

Wstęp

Tom *Peryferie w literaturze i kulturze chorwackiej* stanowi rezultat międzynarodowej kroatystycznej konferencji naukowej, która odbyła się w dniach 7–9 maja 2019 roku i którą kroatyści Instytutu Filologii Słowiańskiej zorganizowali w związku z 25-leciem istnienia filologii chorwackiej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Prelegenci wygłosili 80 referatów, a w całej konferencji wzięło udział około 100 osób. Byli wśród nich przedstawiciele wielu instytucji naukowych oraz ośrodków uniwersyteckich z Australii (Croatian Studies Centre at Sydney’s Macquarie University), Chorwacji (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Zadru, Sveučilište u Zagrebu, Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža” u Zagrebu), Czarnogóry (Fakultet za crnogorski jezik i književnost na Cetinju), Czech (Masarykova univerzita, Univerzita Karlova), Niemiec (Justus-Liebig-Universität Gießen), Polski (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska Akademia Nauk), Ukrainy (Львівський національний університет імені Івана Франка) i Węgier (Pécsi Tudományegyetem). Szczegółowy program konferencji i streszczenia referatów znajdują się na stronie Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego pod adresem: <https://rebus.us.edu.pl/handle/20.500.12128/13168>. W inauguracji wydarzenia uczestniczył Jego Ekscelencja Ambasador Republiki Chorwacji w Rzeczypospolitej Polskiej Tomislav Vidošević, prorektor ds. współpracy międzynarodowej i krajowej profesor Tomasz Pietrzykowski, konsul honorowy Republiki Chorwacji w Rzeczypospolitej Polskiej Paweł Włodarczyk, przedstawicielka chorwackiego Ministerstwa Nauki i Edukacji Ivana

Fakac, pierwszy lektor języka chorwackiego w Uniwersytecie Śląskim Zoran Bundyk (jego wystąpienie o początkach studiów kroatystycznych na Uniwersytecie Śląskim publikujemy w formie aneksu) oraz założyciel kroatystyki profesor Emil Tokarz. Swoją obecnością zaszczytili nas Dyrektorzy instytutów slawistycznych i innych jednostek naukowych z Polski i z zagranicy.

Zastanawiając się nad wyborem tematu, doszliśmy do wniosku, że peryferie są wystarczająco pojemną kategorią, która pozwoli wziąć udział w konferencji osobom o zróżnicowanych zainteresowaniach naukowych. Jednocześnie w zglobalizowanym i zatimizowanym świecie peryferie wychodzą z cienia coraz bardziej rozmytego i rozproszonego centrum i zdają się przyciągać uwagę nie tylko tych, którzy dostrzegają różne formy wykluczenia, marginalizacji czy inności, lecz również tych, którzy zmiany zachodzące w centrum starają się opisać. Staraliśmy się zaprosić badaczy pochodzących z różnych ośrodków i środowisk tak, by z wielu perspektyw spróbować zdefiniować, czym jest peryferyjność i jak ją rozumiemy. Taki pluralizm doświadczeń, światopoglądów, wspólnot interpretacyjnych oraz perspektyw wydaje się jedyną drogą do tego, by odkrywać prawdziwą naturę otaczających nas zjawisk i przedmiotów, uchwycić ich istotę.

Niniejsza publikacja jest jednym z dwóch tomów materiałów konferencyjnych, na który złożyły się teksty z zakresu literaturoznawstwa i kulturoznawstwa. Zostały one podzielone na trzy części problemowe zatytułowane: *Periferija – teorija, poetika, politika* (*Peryferie – teoria, poetyka, polityka*), *Čitanje periferije* (*Czytanie peryferii*) oraz *Na periferiji kanona* (*Na peryferiach kanonu*). Spektrum tematów poruszanych w poszczególnych rozdziałach monografii jest bardzo szerokie: od tekstów na temat literatury starochorwackiej (między innymi o literaturze w dialekcie kajkawskim, o kategorii śmiechu i przekleństwa w komedii chorwackiej drugiej połowy XVII wieku) przez teksty na temat literatury ludowej (dotyczące między innymi kwestii miejsca, jakie zajmuje literatura ludowa w historiach literatury chorwackiej czy fenomenu granicznej mentalności Dalmacji) po teksty na temat „nowszej” literatury, zarówno prozy, jak i poezji, eseistyki i publicystyki (między innymi analizy utworów Ante Kovačicia, Adeli Milčinović, Ivany Brlić-Mažuranić, Vladimira Nazora, Mariji Jurić Zagorki, Slobodana Novaka, Josipa Severa, Petara Gudelja, Anki Topić, Sidy Košutić, Stipana Bešlina, Igora Mandicia, Tomislava Zajca, Uny Vizek). Jest również kilka artykułów traktujących o kwestiach ogólnych, przykładowo o kondycji humanistyki w świecie ponowoczesnym, regionalizmie, czy o stosunku

Chorwatów do Jugosławii. Wiele miejsca poświęcono problematyce kanonu. Są też artykuły o serialach telewizyjnych, graffiti, komiksie i statusie literatury mniejszości narodowych.

W imieniu osób zaangażowanych w realizację tego projektu pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom uczestniczącym w konferencji oraz tym, którzy zdecydowali się na publikację swoich tekstów w monografii pokonferencyjnej za zaufanie, jakim nas obdarzyli, a Recenzentom niniejszej publikacji profesorowi Bogusławowi Zielińskiemu i profesorce Magdalenie Koch za wnikliwą, krytyczną i życzliwą jednocześnie lekturę poszczególnych tekstów oraz cenne uwagi. Redakcja i wydanie tomów pokonferencyjnych realizowane są w formie współpracy z kilkoma chorwackimi ośrodkami uniwersyteckimi. W przypadku tomu literaturoznawczo-kulturoznawczego są to: kroatystyka Uniwersytetu w Zagrzebiu oraz kroatystyka Uniwersytetu w Zadarze. Najserdeczniejsze podziękowania składam współredaktorom – Krešimirowi Bagiciowi i Mirandzie Levanat-Peričić, których wkład w ostateczny kształt niniejszej monografii jest nieoceniony.

Leszek Malczak